

Los siete reyes de Roma

Rómulo

1. 1 Romanum imperium a Romulo exordium habet, qui Reae Silviae filius et Martis cum Remo fratre uno partu editus est.

1. 2 Condita civitate, quam ex nomine suo Romam vocavit, haec fere egit. Multitudinem finitimorum in civitatem recepit, centum ex senioribus legit quos senatores nominavit propter senectutem. Tum, cum uxores ipse et populus suus non haberent, invitavit ad spectaculum ludorum vicinas urbi Romae nationes atque earum virgines rapuit. Et cum, orta subito tempestate, non comparuisset, anno regni tricesimo septimo consecratus est.

Numa Pompilio

1. 3 Postea Numa Pompilius rex creatus est, qui bellum quidem nullum gessit, sed non minus civitati quam Romulus profuit. Nam et leges Romanis moresque constituit et annum descripsit in decem menses et infinita Romae sacra ac templa constituit. Morbo decessit quadragesimo et tertio imperii anno.

Tulo Hostilio

1. 4 Huic successit Tullus Hostilius. Hic bella reparavit, Albanos vicit, Veientes et Fidenates bello superavit, urbem ampliavit, adiecto Caelio monte. Cum triginta et duos annos regnasset, fulmine ictus cum domo sua arsit.

Ancus Marcio

1. 5 Post hunc Ancus Marcius, Numae ex filia nepos, suscepit imperium. Contra Latinos dimicavit, Aventinum montem civitati adiecit et Ianiculum, apud ostium Tiberis civitatem condidit. Vicesimo et quarto anno imperii morbo periit.

Tarquinio Prisco

1. 6 Deinde regnum Priscus Tarquinius accepit. Hic numerum senatorum duplicavit, circum Romae aedificavit, ludos Romanos instituit, qui ad nostram memoriam permanent. Primus triumphans urbem intravit. Muros fecit et cloacas, Capitolium inchoavit. Tricesimo octavo imperii anno per Anci filios occisus est.

Servio Tulio

1. 7 Post hunc Servius Tullius suscepit imperium, genitus ex nobili femina, captiva tamen et ancilla. Hic quoque Sabinos subegit, montes tres urbi adiunxit, fossas circum murum duxit. Primus omnium censum ordinavit, qui adhuc per orbem terrarum incognitus erat. Occisus est scelere generi sui Tarquini Superbi, filii eius regis, cui ipse successerat, et filiae, quam Tarquinius habebat uxorem.

Tarquinio el Soberbio

1. 8 L. Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, Ardeam oppugnans imperium perdidit. Nam cum filius eius Lucretiam stuprasset eaque de iniuria marito et patri et amicis questa fuisset, in omnium conspectu se occidit. Propter

quam causam Brutus, parens et ipse Tarquinius, populum concitavit et Tarquinio ademit imperium. Mox exercitus quoque eum, qui civitatem Ardeam cum ipso rege oppugnabat, reliquit; veniensque ad urbem rex, portis clausis, exclusus est, cumque imperasset annos quattuor et viginti cum uxore et liberis suis fugit.

Personajes y hechos de la República

Tarquinio intenta recuperar el trono

1. 11 Secundo quoque anno iterum Tarquinius ut reciperetur in regnum bellum Romanis intulit, auxilium ei ferente Porsenna, Tusciae rege, et Romam paene cepit. Verum tum quoque victus est. Tertio anno post reges exactos Tarquinius, cum suscipi non posset in regnum neque ei Porsenna, qui pacem cum Romanis fecerat, praestaret auxilium, Tusculum se contulit atque ibi per quattuordecim annos privatus cum uxore consenuit.

Los Fabios

1. 16 C. Fabio et L. Virginio consulibus trecenti nobiles homines, qui ex Fabia familia erant, contra Veientes bellum soli susceperunt. Itaque profecti omnes nobiles in proelio conciderunt. Unus omnino superfuit ex tanta familia, qui propter aetatem puerilem duci non potuerat ad pugnam.

Tito Quintio Cincinnato

2. 2 T. etiam Quintius Cincinnatus Praenestinos, qui usque ad urbis Romae portas cum bello venerant, persecutus ad flumen Alliam vicit, octo civitates, quae sub ipsis agebant, Romanis adiunxit, ipsum Praeneste adgressus in deditionem accepit.

Tito Quintio Penno y Lucio Manlio Torcuato

2. 5 T. Quintius dictator adversus Gallos, qui ad Italiam venerant, missus est. Hi ab urbe quarto miliario trans Anienem fluvium consederant. Ibi L. Manlius provocantem Gallum occidit, et, sublato torque aureo colloque suo inposito, in perpetuum Torquati et sibi et posteris cognomen accepit.

Marco Valerio Corvino

2. 6 Quidam ex Gallis unum ex Romanis provocavit. Et cum processisset armatus, corvus ei supra dextrum bracchium sedit. Mox commissa adversum Gallum pugna, idem corvus alis et unguibus Galli oculos verberavit, ne rectum posset aspicere. Ita a tribuno Valerio interfectus est. Corvus non solum victoriam ei, sed etiam nomen dedit. Nam postea idem Corvinus est dictus.

Guerras pírricas

2. 11 Eodem tempore Tarentinis, qui iam in ultima Italia sunt, bellum indictum est, quia legatis Romanorum iniuriam fecissent. Hi Pyrrum, Epiri regem, contra Romanos in auxilium poposcerunt, qui ex genere Achillis originem trahebat. Is mox ad Italiam venit, tumque primum Romani cum transmarino hoste dimicaverunt. Commissa mox pugna, cum iam Pyrrus fugeret, elephantorum auxilio vicit, quos incognitos Romani expaverunt. Sed

nox proelio finem dedit; Laevinus tamen per noctem fugit, Pyrrus Romanos mille octingentos cepit et eos summo honore tractavit, occisos sepelivit.

2. 12 Postea Pyrrus Romam perrexit, omnia ferro ignique vastavit, Campaniam populatus est atque ad Praeneste venit, miliario ab urbe octavo decimo. Mox terrore exercitus, qui eum cum consule sequebatur, in Campaniam se recepit. Legati ad Pyrrum missi ab eo honorifice suscepti sunt. Captivos sine pretio Romam misit.

2. 14 Consules deinde Curius et Cornelius adversum Pyrrum missi sunt. Curius contra eum pugnavit, exercitum eius cecidit, ipsum Tarentum fugavit, castra cepit. Ea die caesa sunt hostium viginti tria milia. Curius in consulatu triumphavit. Primus Romam elephantos quattuor duxit. Pyrrus etiam a Tarento mox recessit et apud Argos, Graeciae civitatem, occisus est.

Hechos de la primera guerra púnica

2. 23 Consules cum ducentis sexaginta navibus ad Africam profecti sunt. Aliquot civitates ceperunt. Praedam ingentem reducentes naufragium passi sunt. Itaque cum continuas calamitates Romanis displicerent, decrevit senatus ut a maritimis proeliis recederetur et tantum sexaginta naves ad praesidium Italiae salvae essent.

2. 24 Metellus in Sicilia Afrorum ducem cum centum triginta elephantis et magnis copiis venientem superavit, viginti milia hostium cecidit, sex et viginti elephantos cepit, reliquos errantes per Numidas, quos in auxilium habebat, collegit et Romam deduxit ingenti pompa. Post haec mala Carthaginenses Regulum ducem, quem ceperant, petiverunt ut Romam proficisceretur et pacem a Romanis obtineret ac permutationem captivorum faceret.

2. 27 C. Lutatio Catulo A. Postumio Albino consulibus, anno belli Punici vicesimo et tertio Catulo bellum contra Afros commissum est. Profectus est cum trecentis navibus in Siciliam; Afri contra ipsum quadringentas paraverunt. Numquam in mari tantis copiis pugnatum est. Catulus navem aeger ascendit; vulneratus enim in pugna superiore fuerat.

Guerra Ptolemaica

3. 1 Finito igitur Punico bello, quod per XXIII annos tractum est, Romani iam clarissima gloria noti legatos ad Ptolomaeum, Aegypti regem, miserunt auxilia promittentes, quia rex Syriae Antiochus bellum ei intulerat. Ille gratias Romanis egit, auxilia a Romanis non accepit. Eodem tempore potentissimus rex Siciliae Hiero Romam venit et ducenta milia modiorum tritici populo donum exhibuit.

Segunda guerra púnica

3. 8 Tum P. Cornelius Scipio cum exercitu in Hispaniam profectus est, Ti. Sempronius in Siciliam. Bellum Carthaginensibus indictum est. Hannibal, relicto in Hispania fratre Hasdrubale, Pyrenaeum transiit. Alpes, adhuc ea parte invias, sibi patefecit. Hannibal ad Italiam LXXX milia peditum, X milia equitum, septem et XXX elephantos adduxit.

3. 9 P. Cornelius Scipio Hannibali primus occurrit. Commisso proelio, fugatis suis, ipse vulneratus in castra rediit. Sempronius Gracchus et ipse confligit apud Trebiam amnem. Is

quoque vincitur. Hannibali multi se in Italia dederunt. Inde ad Tusciam veniens Hannibal Flamini consuli occurrit. Ipsum Flaminium interemit; Romanorum XXV milia caesa sunt, ceteri diffugerunt. Missus est adversus Hannibalem postea a Romanis Q. Fabius Maximus.

3. 11 Post eam pugnam multae Italiae civitates, quae Romanis paruerant, se ad Hannibalem transtulerunt. Hannibal Romanis obtulit ut captivos redimerent, responsumque est a senatu eos cives non esse necessarios. Ille omnes postea variis suppliciis interfecit et tres modios anulorum aureorum Carthaginem misit, quos ex manibus equitum Romanorum, senatorum et militum detraxerat.

3. 14 Decimo anno postquam Hannibal in Italiam venerat, P. Sulpicio Cn. Fulvio consulibus, Hannibal usque ad quartum miliarium urbis accessit, equites eius usque ad portam. Mox consulum cum exercitu venientium metu Hannibal ad Campaniam se recepit. In Hispania a fratre eius Hasdrubale ambo Scipiones, qui per multos annos victores fuerant, interficiuntur, exercitus tamen integer mansit.

3. 20 Anno quarto decimo posteaquam in Italiam Hannibal venerat, Scipio, qui multa bene in Hispania egerat, consul est factus et in Africam missus. Is in Africa contra Hannonem, ducem Afrorum, pugnat; exercitum eius interfecit. Syphacem, Numidiae regem, qui se Afris coniunxerat, capit et castra eius invadit. Syphax cum nobilissimis Numidis et infinitis spoliis Romam a Scipione mittitur. Qua re audita, omnis fere Italia Hannibalem deserit.

3. 21 Ita anno septimo decimo ab Hannibale Italia liberata est. Legati Carthaginiensium pacem a Scipione petiverunt. Senatus ex arbitrio Scipionis pacem iussit cum Carthaginiensibus fieri.

3. 22 Interim, Hannibale veniente ad Africam, pax turbata est, multa hostilia ab Afris facta sunt. Hannibal quoque frequentibus proeliis victus a Scipione petit etiam ipse pacem.

3. 23 Interea proelium ab utroque duce instructum est. Scipio victor recedit. Post id certamen pax cum Carthaginiensibus facta est. Scipio Romam rediit, ingenti gloria triumphavit atque Africanus ex eo appellatus est. Finem accepit secundum Punicum bellum post annum nonum decimum.

Tercera guerra púnica

4. 10 Tertium deinde bellum contra Carthaginem suscipitur, sexcentesimo et altero ab urbe condita anno, Censorino et Manilio consulibus, anno quinquagesimo primo postquam secundum Punicum transactum erat. Hi profecti Carthaginem oppugnaverunt. Scipio tunc, Scipionis Africani nepos, tribunus ibi militabat. Huius apud omnes ingens metus et reverentia erat. Nam et paratissimus ad pugnam et consultissimus habebatur. Itaque per eum multa a consulibus prospere gesta sunt.

Toma de Numancia

4. 17 Q. Pompeius deinde consul, a Numantinis superatus, pacem ignobilem fecit. Post eum Mancinus consul iterum cum Numantinis pacem fecit infamem, sed populus et senatus iussit eam pacem infringi atque ipsum Mancinum hostibus tradi, ut in illo iniuriam

soluti foederis vindicarent. Post tantam igitur ignominiam P. Scipio Africanus secundo consul factus et ad Numantiam missus est. Postremo ipsam Numantiam diu obsessam fame confecit.

Roma hereda Asia

4. 18 Eodem tempore Attalus, rex Asiae, frater Eumenis, mortuus est heredemque populum Romanum reliquit. Ita imperio Romano per testamentum Asia accessit.

Guerra de Yugurta

4. 26 P. Scipione Nasica et L. Calpurnio Bestia consulibus, Iugurthae, Numidarum regi, bellum inlatum est, quod Adherbalem et Hiempsalem, Micipsae filios, fratres suos, reges et populi Romani amicos, interemisset. Missus adversus eum consul Bestia, corruptus regis pecunia, pacem cum eo flagitiosissimam fecit, quae a senatu improbata est. Postea contra eundem insequenti anno Albinus profectus est.

4. 27 Tertio missus est Q. Caecilius Metellus consul. Iugurtham variis proeliis vicit, elephantos eius occidit vel cepit, multas civitates ipsius in deditionem cepit. Et huic successit C. Marius. Is Iugurtham et Bocchum, Mauritaniae regem, qui auxilium Iugurthae ferre coeperat, pariter superavit. Aliquanta et ipse oppida Numidiae cepit belloque terminum posuit, capto Iugurtha. Acti sunt et duo triumphi de Iugurtha, primus per Metellum, secundus per Marium. Ante curram tamen Marii Iugurtha cum duobus filiis ductus est catenatus et mox iussu consulis in carcere strangulatus est.

Guerras macedónicas, mitridáticas y créticas

6. 6 Anno urbis conditae sexcentesimo septuagesimo sexto, L. Licinio Lucullo et M. Aurelio Cotta consulibus, mortuus est Nicomedes, rex Bithyniae, et per testamentum populum Romanum fecit heredem. Mithridates, pace rupta, Bithyniam et Asiam rursus voluit invadere. Adversus eum ambo consules missi variam habuere fortunam.

6. 11 Confecto bello Macedonico, manente Mithridatico, quod recedente Lucullo rex, collectis auxiliis, reparaverat, bellum Creticum ortum est. Ad id missus Metellus ingentibus proeliis intra triennium omnem provinciam cepit appellatusque est Creticus atque ex insula triumphavit. Quo tempore Libya quoque Romano imperio per testamentum Appionis, qui rex eius fuerat, accessit.

Lucha contra los piratas

6. 12 Dum haec geruntur, piratae omnia maria infestabant ita, ut Romanis toto orbe victoribus sola navigatio tuta non esset. Quare id bellum Cn. Pompeio decretum est.

Conjuración de Catilina

6. 15 M. Tullio Cicerone oratore et C. Antonio consulibus, anno ab urbe condita sexcentesimo octogesimo nono, L. Sergius Catilina, nobilissimi generis vir, sed ingenii pravissimi, contra patriam coniuravit cum quibusdam claris quidem, sed audacibus viris. A Cicerone urbe expulsus est. Socii eius deprehensi in carcere strangulati sunt. Ab Antonio, altero consule, Catilina ipse victus proelio est et interfectus.

César obtiene el primer consulado y conquista la Galia

6. 17 Anno urbis conditae sexcentesimo nonagesimo tertio C. Iulius Caesar, qui postea imperavit, cum L. Bibulo consul est factus. Decreta est ei Gallia et Illyricum cum legionibus decem. Is primus vicit Helvetios, qui nunc Sequani appellantur, deinde per bella gravissima usque ad Oceanum Britannicum processit. Domuit autem annis novem fere omnem Galliam.

César pide su segundo consulado y se proclama dictador. Guerra entre César y Pompeyo.

6. 19 Caesar enim rediens ex Gallia victor coepit poscere alterum consulatum. Ab Arimino, ubi milites congregatos habebat, adversum patriam cum exercitu venit. Consules cum Pompeio senatusque omnis atque universa nobilitas ex urbe fugit et in Graeciam transiit. Pompeio duce, senatus contra Caesarem bellum paravit.

6. 20 Caesar vacuum urbem ingressus dictatorem se fecit. Inde Hispanias petiit. Inde regressus in Graeciam transiit, adversum Pompeium dimicavit. Primo proelio victus est et fugatus, evasit tamen, quia, nocte interveniente, Pompeius sequi noluit. Deinde in Thessalia apud Palaeopharsalum, productis utrimque ingentibus copiis, dimicaverunt.

6. 21 Numquam adhuc Romanae copiae in unum neque maiores neque melioribus ducibus convenerant. Pugnatum tamen est ingenti contentione victusque ad postremum Pompeius et castra eius direpta sunt. Ipse fugatus Alexandriam petiit, ut a rege Aegypti, cui tutor a senatu datus fuerat propter iuvenilem eius aetatem, acciperet auxilia. Qui fortunam magis quam amicitiam secutus occidit Pompeium, caput eius et anulum Caesari misit.

Tercer consulado de César

6. 23 Inde Romam regressus tertio se consulem fecit cum M. Aemilio Lepido, qui et magister equitum dictatori ante annum fuerat. Inde in Africam profectus est, ubi infinita nobilitas cum Iuba, Mauretaniae rege, bellum reparaverat.

Cuarto consulado de César

6. 24 Post annum Caesar Romam regressus quarto se consulem fecit et statim ad Hispanias est profectus, ubi Pompeii filii, Cn. Pompeius et Sex. Pompeius, ingens bellum praeparaverant. Multa proelia fuerunt, ultimum apud Mundam civitatem, in quo Caesar paene victus est.

Conjura para asesinar a César

6. 25 Inde Caesar, bellis civilibus toto orbe compositis, Romam rediit. Agere insolentius coepit et contra consuetudinem Romanae libertatis. Coniuratum est in eum a sexaginta vel amplius senatoribus equitibusque Romanis. Praecipui fuerunt inter coniuratos duo Bruti ex eo genere Bruti, qui primus Romae consul fuerat et reges expulerat, et C. Cassius et Servilius Casca. Ergo Caesar, cum senatus die inter ceteros venisset ad curiam, tribus et viginti vulneribus confossus est.